

Media Facts 9 (2006) 5

LE FIGARO

De directie van Le Figaro, spreekbuis van de Franse gevestigde orde, heeft pottenkijkers lang buiten de deur weten te houden. Vorige maand, tijdens een driedaags congres in Parijs, werd de ban gebroken. Pershistorici deden er verslag van hun onderzoek naar Le Figaro in heden en verleden. Hans Renders was er bij.

Pierre Brisson (l.), chef literatuur en Louis Gabriel-Robinet, redacteur boeken en veelgevoerd schrijver van non-fictieboeken, onder meer over censuur. Foto: begin jaren dertig.

HET SUCCES VAN DE TRADITIE

Het is nauwelijks nog voor te stellen dat de rechts-liberale krant *Le Figaro* in 1826 is opgericht als satirisch weekblad. Wie de oudste nog verschijnt de krant van Frankrijk nu opslaat, maakt kennis met Frankrijk zoals zovelen willen dat het zou zijn: bourgeois, opgewekt en trots.

In het buitenland spreekt men zelden over *Le Figaro*. De artistieke en politieke elite leest de diplomatenkrant *Le Monde* en de intellectueel, voor wie nog weet wie Jean Paul Sartre is maar vergeten is dat die ook ooit in *Le Figaro* publiceerde, blijft trouw aan *Libération*.

Binnenlands is *Le Figaro* echter een machtsfactor van betekenis. Het is de spreekbuis van de gevestigde orde. In een betaalde oplage van 350.000 exemplaren - zelfs in deze moeilijke tijden blijft dat aantal hetzelfde - kan de Fransman met de regelmaat van de klok lezen dat er nergens ter wereld zulke mooie stranden zijn als in Normandië, dat *Guy de Maupassant* (de schrijver van de oer-Franse roman die ooit in *Le Figaro* werd voorgepubliceerd: *Adonis Bel Ami*) nog altijd wordt onderschat en dat het *Valéry Giscard d'Estaing* is die de toekomst van Europa bepaalt. Zonder ironie lees je twee keer per jaar in *Le Figaro* een artikel waarin de *come back* van de nu tachtigjarige ex-president als een wenselijke optie wordt toegelicht. En in-

derdaad, Giscard speelde nog niet zo lang geleden een glansrol als voorzitter van de commissie die de Europese grondwet moest voorbereiden. Dat die ook in Frankrijk werd weggestemd, illustreert volgens de redactie alleen maar dat nog veel te weinigen *Le Figaro* lezen.

Aangename helderheid

Voor Nederlanders die een mondje Frans spreken is *Le Figaro* een heerlijke krant. Om te beginnen is het vrij eenvoudig een van de 70.000 exemplaren die elke dag gratis verspreid worden te bemachtigen. Verder is het Frans dat er in gebruikt wordt van een aangename helderheid. Het taalgebruik lijkt zich aan te passen bij de overzichtelijke onderwerpen die gecoverd worden, zoals het gevaar van saturnisme (infectie als gevolg van drinken uit een loden waterleiding), de voordelen van een huisje in *la campagne*, of de gelukzaligheid die je overvalt bij het nippen aan een goed glas wijn, Franse natuurlijk.

Le Figaro mag dan aan traditie en decorum hechten, de krant waakt er zorgvuldig voor om anti-intellectualistisch en moralistisch te worden - dit voor lezers die al een parallel met *De Telegraaf* meenden te ontwaren.

Le Figaro heeft met het *De Telegraaf*-concern wel gemeen dat de directie pottenkijkers

van buiten liever buiten de deur houdt. Daarom is het ook zo bijzonder dat vorige maand in Parijs een driedaags congres werd gehouden waar pershistorici verslag deden van hun on-

Échos worden geïntroduceerd, korte roddelachtige berichten over bekende aristocratische figuren (à la Giscard zeg maar). Die paar medewerkers die toch nog te satirisch waren, kregen

"Elke keer als de gevestigde orde in Frankrijk wankelt, begint de achterban van *Le Figaro* zich te roeren"

derzoek naar de toestand van *Le Figaro* in heden en verleden. Enkele sprekers, zoals *Marie-Eve Therenty*, *Marc Martin* en *Patrick Eveno*, hebben vrijelijk toegang tot het archief gehad.

Voor de massa

Nadat de zanger *Maurice Alhoy* en de schrijver en politicus *Étienne Arago* *Le Figaro* zeven jaar geredigeerd hadden, viel het doek in 1833. Daarna volgden negen (!) pogingen om de krant weer vlot te trekken. Pas in 1854 lukte dat, eerst weer als weekblad, maar vanaf 1866 als dagblad. Het satirische was er toen grotendeels af als gevolg van een professionele *re-styling*, die erop gericht was de grote massa te bereiken. De redactie werd gerekruteerd uit schrijvers zoals *Rochefort*, *Alexandre Dumas* en *Baudelaire* die wisten hoe ze van een nieuwtje een mooi verhaal moesten maken. Een lezersrubriek, overlijdensberichten en de beroemd geworden

van de uitgever een eigen krant, *La Lanterne*. *Le Figaro* stond voor serieuze opdrachten, zoals het ageren tegen de linkse Commune. De lijn van de krant werd voorgoed gemarkeerd door een verschijningsverbod als die verwerpelijke Commune in 1871 even aan de macht is.

Een kogel als startschot

De geschiedenis van *Le Figaro* is lang en interessant. *George Sand* debuteerde in *Le Figaro*. In elk naslagwerk over de Dreyfus-affaire staat dat *Émile Zola* zijn bekende 'J'accuse' in de kolommen van *L'Aurore* publiceerde. Dat is waar, maar voor die tijd schreef hij over deze kwestie drie keer in *Le Figaro*.

De onderzoekers die nu in het prestigieuze *Centre d'histoire de Sciences Po* aan het woord kwamen, hadden het vooral over *Le Figaro* vanaf het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914. Niet het wapengekletter

op het slagveld bepaalde de geschiedenis van Le Figaro, maar de moord op haar eigen directeur *Gaston Calmette*. Onder zijn leiding had de krant de echtgenote van de minister van financiën in een genante positie gebracht door berichten over een minnaar en ander wuft vermaak. Deze *Henriette Caillaux* was geen katje om zonder handschoenen aan te pakken, want zonder pardon joeg zij Calmette een kogel door het hoofd.

Het was tevens het startschot van een *upgrading*, die ervoor zorgde dat Le Figaro tot aan de Tweede Wereldoorlog de beste krant van het land was, daar over waren alle onderzoekers het eens. Tijdens de bezetting verhuisde de redactie nog even naar Vichy, in de hoop dat onder het protectoraat van Pétain nog enige vrijheid van handelen mogelijk was. Als ook in het zuiden de nazi's tot annexatie overgaan, wordt Le Figaro opgeheven. Twee jaar later verschijnt er weer een nummer, maar de vooroorlogse reputatie kan niet meer geëvenaard worden omdat er een geduchte kwaliteitskrant bij is gekomen: *Le Monde*.

Cijfers volgen de ideeën

Le Figaro staat midden in het leven en dat blijkt ook wel uit de opeenvolgende eigenaars. In 1922 kocht de parfumeur *François Coty* de krant op, in 1969 waren het een textielhandelaar en een suikerproducent die bijna alle aandelen in handen kregen. En tegenwoordig is wapenhandelaar *Dassault* de grootste aandeelhouder. Le Figaro is nu onderdeel van het door Dassault aangestuurde *Socpresse*. In zijn lezing over de bedrijfsmatige kant, maakte econo-

misch pershistoricus Patrick Eveno duidelijk dat de cijfers van Le Figaro de ideeën volgen. In de hoogtijdagen van het anti-communisme, rond 1950, steeg de oplage tot ongeveer een half miljoen betaalde exemplaren. Het was de tijd dat de romancier en politiek denker *François Mauriac* nog elke dag een column tegen *L'Humanité* schreef en *Charles de Gaulle* in de ogen van de redactie de ideale politicus was. Mede dankzij deze intensieve media-aandacht bleef de Franse communistische partij

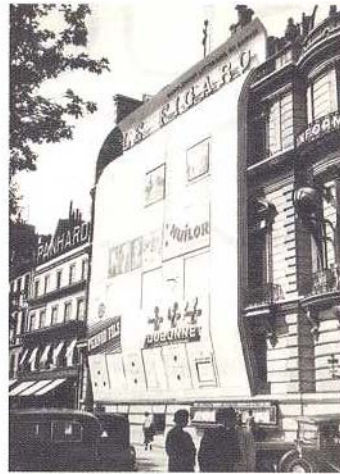
“Niet het wapengekletter van WO I bepaalde de geschiedenis van Le Figaro, maar de moord op haar eigen directeur”

de grootste van West-Europa en werd De Gaulle president van Frankrijk.

Net boven het gemiddelde

Uit dit congres is wel duidelijk geworden dat Le Figaro nog altijd, naar het woord van een van de negentiende-eeuwse hoofdredacteurs, een krant als een rijkgesorteerde winkel is, met gespecialiseerde afdelingen waar naar hartelust gewikt en gewogen wordt over het gebodene, voor elk wat wils. Als de lezer niet naar Le Figaro komt, gaat Le Figaro naar de lezer toe. Zo is het al sinds mensenheugenis gebruikelijk om verslaggevers soms wekenlang een rubriek te laten schrijven vanaf een camping, een theaterfestival, maar ook vanaf de werkvloer van Renault.

Op wie de krant zich richtte is na te gaan door te kijken over welke mensen met name geschreven werd, zo wist pershistorica *Arina Makarova* oertui-

Het pand van Le Figaro met betaalde advertenties op de gevel. Foto 1937.

gend te illustreren. Aan de hand van de necrologieën uit het einde van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw maakte ze duidelijk dat om in aanmerking te komen voor een in memoriam je in sociaal en economisch opzicht net boven de gemiddelde lezer uit moest stijgen. Dat was goed gezien van de directie, want de gemiddelde lezer van Le Figaro is de motor, maar ook het grootste gevaar voor deze krant. Elke keer als de gevestigde orde in Frankrijk wankelt, begint de achterban van Le Figaro zich te roeren. Paradoxaal genoeg steeg de oplage tijdens het bewind van de socialistische *Mitterand* en zo gauw *Chirac* aan de macht kwam, daalde de verkoop weer. Maar Le Figaro is nog altijd winstgevend, zeer winstgevend.

Gezonde krant

De cijfers van de laatste twintig jaar geven aan dat er winst-

marges tot 42% behaald worden. Dat betekent dat de krant zelfs zou kunnen overleven zonder de 40% advertentie-inkomsten die behaald worden. Met alleen de inkomsten uit de verkoop van de krant, de 25% salariskosten en 17% promotiekosten zou Le Figaro nog niet in de rode cijfers komen. Het lukt de redactie met een helder *format* een gezonde krant te maken. En het zijn niet alleen de pershistorici die dit succes verbinden met de geschiedenis van de krant. Elke dag verschijnt een nieuwe Figaro met veel kopij over cultuur die appelleert aan traditie. In een recente kunstbijlage niets over de nieuwste romans die op dezelfde dag in *Le Monde* besproken werden, maar wel vier artikelen over een postuum verschenen dagboek van *Julien Green*, over de ooit moderne maar nu volledige geaccepteerde kunst van *Fernand Léger* en over een catwalk van een hondenshow waarop een stoet getrimde witte poedels paradeerde. De politiek wordt verrassender *gecoverd* onder het nog dagelijks afgedrukte adagium 'Waar geen kritiek mogelijk is, past ook geen lof'. Nu de Figaro-lezer *Jacques Chirac* echt beu begint te worden, wordt zware kritiek op hem geleverd en gaat de lof naar zijn minister van binnenlandse zaken, zijn politiek tegenstander en misschien wel zijn opvolger *Sarkozy*: 'De minister krijgt gelijk van zijn kiezers,' zo stond op de voorpagina. De echte boodschap was natuurlijk: de minister krijgt de steun van Le Figaro.

*) *Le Figaro: Histoire d'un journal*. 20-22 september 2006-0918. Centre d'histoire de Sciences Po.